



Алтайн ордун **БЛОКНОДЫ**

1977 • ОКТЯБРЬ • 10 №

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

№ 10
1977 j.
октябрь

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда
ла агитация бөлүги

ЮБИЛЕЙНЫЙ ВАХТАГА — МЕРГЕНДҮ ИШ

Бисти јакшынак байрамнан — Улу Октябрьдын 60 жылдыгынан көп эмес ой бөлип јат. Бу исторический керек јууктап клееткени социалистический мөрөйдиг өзүп турган кеминен, кидиминен там ла иле билдирет. Юбилейге учурлай алган социалистический молјуларын бүдүргени керегинде јетирип турган озочылдардын тоозы күнүн ле көптөп туру. Иште Октябрга эткен сыйларда, иштеги көдүринде ончо јанынан ишчилердин творческий ийдези, онынчы бешјылдыктын экинчи јылынын јакылталарын бүдүрери учун турумкай тартыжузы, «Азыйгызынан артык иштеер, иштин арбынын ла чындыйын бийиктедер!» деген лозунгты јүрүмге өткүрерге јүткүгени көргүзилет.

КПСС-тин Төс Комитединин май айдагы Пленумынын јөптөри, ондо КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызынын, СССР-дин Верховный Совединин Президиумынын Председателинин нөкөр Л. И. Брежневтин доклады ишкүчиле јаткандардын иштеги ле политикадагы эрчимин јангыдан көдүрген. СССР-дин Конституциязынын проегин бастыра албаты шүүжери оног ары өдүп туру. Бу проекте телекейдеги баштапкы социалистический госуварствонун јенүлери, бистин ороондогы социально-экономический кубулталардын айдары јок јааны ла терени көргүзилген.

Конституциянын проеги элбеде шүүжилип турганы советский улустын јаан эрчимин ле бийик гражданственнозын керелейт. Бистин областьта коммунисттердин, иштеп јаткан коллективтердин, общественный организациялардын јуундары ончо јерлерде өткүрилген. Ол јуундарда үч муннан көп улус куучын айткан, олардын кажы ла төртинчизи коммунист болгон.

Конституциянын проегин шүүжер тушта ишкүчиле јаткандар советский общественонун јүрүминде КПСС-тин учуры

керегинде, Советский Союзтын амыр-энчүни сүүген ленин-ский тыш политиказынын тос ууламжылары ла ээжилери керегинде статьялар кожулганынын јаан учурын ағылу темдектейдилер. СССР-дин экономический системазынын тюзөлгөлөри керегинде, граждандардын праволоры ла молжулары керегинде статьялар эрчимдү шүүжилет. Улус письмолорында ла айткан куучындарында иштин дисциплиназын оногары тыгыдар, обществого каршулу кылыктарла — социалистический жөөжөни корыырын керексибегениле, аракыдашла, обществого тузалу иштег кыйганыла, астамдап жөөжө жөөгөниле јаана баспай тартыжар керек деп темдектейт. Ишкүчиле јаткандардын айткан көп шүүлтелери өзүп клееткен үйени тазыктырарын јарандырар сурактарга учурлалган. Одүп турган хозяйственный иш аайынча, албаты-јонды не ле немеле јеткилдеерин јарандырар, государственный ла производственный аппараттардын ижин јангыртар сурактар аайынча шүүлтелер ле критический ајартулар база бар. Олорды ончозын лаптап бириктире јууйла, олордын кезиги аайынча јүрүмге өткүрилетен иштер јарадылып јат.

Юбилейге белетенгени ле Тос Законнын проегин шүүшкени бой-бойыла тюзөлгөзи јанынаг колбулу, сырагај јаан учурлу политический кампаниялар. Партийный организациялар олорды хозяйственный, социальный ла культурный строительнонын эмдиги задачаларыла сүрекеј јуук колбуда өткүрерге кичеенедилер. Октябрьский революциянын бастырателекејлик исторический учурын, КПСС-тин ич ле тыш политиказын, Совет јаннын 60 јылына болгон сүреен јаан социально-экономический кубулталарды калык-јонго јартап таркадарыла колбулу организационно-политический ле идейно-тазыктырулу иш элден ле озо ишкүчиле јаткандардын творческий ийдезин көдүрерине, олорды коммунизмнин, советский патриотизмнин ле пролетарский интернационализмнин амадуларына учы-кеми јок беринер санаалу эдип тазыктырарына ууландырылат.

Улу Октябрьдын 60 јылдыгына учурлай элбеде башталган Бастырасоюзный социалистический мөрөј текши албатынын ижинде јакшынак једимдер экелип туру. Промышленный продукцияны садар јакылталар јенүлү бүдет. Јурт хозяйство там ла ийделенип клеедири. Бастыра ороондо чылап ок, Алтайский крайда аш культуралардын түжүмин кыска өйлөргө јуунадары учун, юбилейге учурлай өскө дө продукцияны көптөг берери учун эрчимдү тартыжу өдөт. Бистин областьтын јурт хозяйствозынын ишчилери общественный

малга азыралдарды жеткил кеминде белетеп аларга бастыра күчин салып турулар. 1 сентябрьга жетире колхозтор ло совхозтор государствого журтхозяйственный продукция садар тогус айдын планын эт аайынча 32 процентке, түк аайынча 91, сүт аайынча 85 процентке бүдүргендер.

Онынчы бешжылдыктын өткөн өйи туркунына областьтын промышленный предприятиелеринин ишчилери текши продукция эдип чыгарарын, өткөн бешжылдыктын бу ок өйине көрө, 15 процентке көптөткөндөр. Темирбетонды эдери 6,3 катапка, кондитерский эдимдер 2,2 катапка, хлопчатобумажный бөстөр 23 процентке, мебель 10 процентке көптөгөн.

Октябрьды жарамыкту уткыыры жанынан социалистический мөрөй иштеп жаткан ончо коллективтерде элбей берген. Шебалин аймактын совхозторынын ла промышленный предприятиелеринин, Акташтагы рудоуправлениенин, городтын фабрикаларынын ла заводторынын ишчилери союзный республикаларга ла бистинг государствонун жүрүминдеги аттуучуулу керектерге учурлай иштин вахталарына ла айлыктарына тургулап алган.

Юбилейге учурлай акту бойларынын молжуларын промышленный ла журтхозяйственный производствонун көп тоолу озочылдары жегүлү бүдүрип турулар. Темдектезе, Шебалин аймакта акту бойларынын жарымжылдык молжуларын 378 кижиге, жылдык молжуларын дезе 70 кижиге бүдүрип койгон.

Кош-Агаш аймакта «Путь к коммунизму» колхозтын эчкичизи Махметов Уакыт кажы ла эчкиден 717 грамм ноокы тараган, Социалистический Иштин Геройы Тоедов Желмек кажы ла 100 койдон 120 кураан алган, ченемел өткүрер производственный участоктын уй саачызы Угрюмова Лидия Григорьевна жарым жылга кажы ла саар уйдан 1671 килограмм сүт сааган, Горно-Алтайский СМУ-нын бульдозеризи А. Д. Гришков 1978 жылдын чодына иштеп жат, бөс согоочы Е. И. Ворошина Октябрьдын юбилейине 3,5 жылдын программазын бүдүрерге молжооло, бу өйдө бешжылдыктын төрт жылынын жакылтазын божодып браадыры.

Колхозтордын ла совхозтордын төс журттарында көп тоолу озочыл бригадаларга, бешжылдыктын мергендүчилерине учурлай иштеги мактын флагтары көдүрилет, ологго улалып жүрер вымпелдер туттурылат, иштеги ат-нерези учун ологорды клубтарда, станокторынын жанында, јаландагы огуларда уткыйдылар. Кижиге ижиле, јангыс ла ижиле макталат!

Юбилей јууктаган сайын мөрөйдиг кидими јаанайт. Је андый да болзо, бисте эм тургуза ончозы ла эдилге эмес,

иште бийик көргүзүлөргө једерине чаптык эдип турган једик-пестер ончо ло јерлерде јоголгон деп айдарга болбос. Тем-дектезе, онынчы бешјылдыктын өткөн өйинде промышленный продукцияны садар план јүк ле 98 процентке бүткен, ол 2,5 миллион салковойдын продукциязы јетире берилбегени болуп јат. Иштин арбыны ла чыгарып турган продукциянын бойына турар баазы јанынан план бүтпеген. Производствотонын астам-кирелтелү болорынын кеми 1971 жылдагы 19,9 проценттен 1976 жылдагы 4,5 процентке јетире јабызаган. Фондтордын орныгары јабызайт.

Общественный малды келер кышка азыралдарла јеткил-деер аргалар ыраак та толо эмес тuzаланылат. Сүт, түк, эт иштеп ле садып алар пландарды бүдүрөргө көп иштеерге келижер.

Иштин једими улустаң, оlorдын быжузынан, ишти канайып көргөнинен камаанду. Албатынын ончо кылыктарына, кажы ла ишчиге једерге, юбилейди јарамыкту уткыырын јеткилдеерге, көп партийный организациялар бай идеологический аргаларды тuzаланат. Агитколлективтер, докладчиктердин, пропагандисттердин группалары, политинформаторлор, текши информациянын аргалары — ончозы улусла иштеерине тартылган. Төс Законнын проегин шүүжер тушта айдылган јаан учурлу шүүлтелер, тuzалу ајартулар јүрүмге түрген өткүрилерине, иштеер кажы ла јерде, кажы ла коллективте иштин арбынын өскүрери учун движение чын ла текшилик боло берерине аңылу ајару јетирилет.

Идейно-тазыктырулу иште формализмнин кандый ла кеберлериле турумкай тартыжар, отчетто өткүрдис ле деп айдарына болуп өткүретен иштерди јайладар керек. Каа-јаа јерлерде юбилейге белетенетен јилбүлү, элбек пландар темдектеп алала, оlorды улай-телей јүрүмде бүдүретени керепинде кичеенбеген де учуралдар кезикте болуп јат. Эң учурлузы дезе — городтогы ла аймактардагы мөрөйди баштагандар юбилей алдында бойлорынын молјуларын канайып бүдүрип турганын көрөр керек. Јыл башталарда молјулар алып, көп табыштанган, эмди дезе, молјулар бүтпегени илезине чыгып келерде, унчукпай турган улустаң кату сураар, андый керектерди общественный јанынан көрөр керек.

Сондоп тургандарды озочылдарга јетире тартып алып турары, иштеги кызыны јерлерди јоголторы — коммунисттердин эң баштапкы задачазы. Мынызын эмди сагышка алындырары анчадала јолду, ненин учун дезе каа-јаа јерлерде резервтер эм тургуза уян тuzаланылып јат. Темдек-

телген көргүзүлөргө жедерге, партийный организациялар бастыра ийде-күчтерди ууландыра, мөрөйдө туружаачыларды пландар ла социалистический молжулар канайда бүдүп турганын общественный жанынаг шинжүлеерине элбеде тартып алып турар учурлу. Планын бүдүрүп ле бүдүрбей тургандар бойынын ижинин көргүзүлөри керегинде билип турзын деп, ишти аайлу-теейлү тззоп алар керек. Юбилейге бешжылдыктын эки жылынын пландарын бүдүрүп койгон улуска эн жылу состор айдар, материальный ла духовный кодүртү эдер, олардын ижинин ченемелин элбеде таркадар керек.

Революциянын юбилейине ле Тос Законнын жарадылатан күнине жагы једимдерлү келери, орооныстын ла бастыра озочыл кижиликтин жүрүминдеги бу јакшынак керектерди кодүрингилү, элбеде јарамыкту өткүрери — бистин ийде-күчтерис шак мынызына ууландырылар учурлу. Мынызын ончо аргаларла јомөөри — бар једикпестерди кыйалта јок јоголтор, калык-јоннын үнин ајарулу угар, ончо ишчилерге бийик күүн-санаазын чокум керектер, коммунистический строительствонын кажы ла участвотонда жагы јакшынак једимдер эдип кубуларына болужарга бастыра күчин салар дегени. Партийный организацияларда бүгүн мынаг јаан ла күндүлү өскө задача јок.

Кажы ла коллектив, кажы ла ишчи бойынын санаазында ла керектеринде мактулу юбилейди ле Советтер Ороонынын Тос Законы жарадыларын иште жагы једимдериле темдектеер патриотический жүткүүлө башкарынзын.

ЈУРТ ЈЕРДЕГИ СОЦИАЛЬНЫЙ ӨЗҮМ

Социалистический жадын-жүрүмнин ээжилерин жаранды-рарына ла тыгыдарына журт жерде кажы ла жыл сайын жарамыкту айалга жеткилделип жат. Бистин ороондо журтхозяйственный ишти индустриальный ишке бүдүштеш эдер, журт жерлерде албатынын үредүзинин, культуранын, су-кадыкты корырынын, бытовой жеткилдееринин, садунун ла коммунальный хозяйствонун учреждениелерин көптөдөр, журттарды ла деремнелерди ончо жаынан жеткилделген поселоктор эдер программа кыйа баспастан жүрүмде бүдүп жат деп, СССР-дин жагы Конституциязынын проегинде айдылган.

Журт хозяйстводогы иштерде ле крестьяндардын бастыра жадын-жүрүминде жаан жагыртулар — Ленин тургускан кооперативный план жүрүмде бүткени, журт хозяйствоны тыгыда өскүрери жаынан КПСС-тин Төс Комитединин 1965 жылда март айдагы ла 1970 жылда июнь айдагы Пленумдары тургускан, партиянын XXIV ле XXV съездтеринин жөптөринде онон ары чокумдалып элбедилген жаан программаны бүдүрип турганы болуп жат.

Коммунистический партия ла Советский государство журт хозяйствоны өскүрерин тыгыдарга амадап, эмди орооннын тыгый берген экономический арга-чыдалын там ла элбеде тузаланып жадылар. Ол мындый тоолордон көрүнөт. Совет жаг турган бастыра жылдардын туркунына журт хозяйствоны өскүрериңе чыгымдалган 352 миллиард салковой акчадан 244 миллиард салковойы калганчы он бир жылга келижип жат. Онын шылтуунда колхозтордын ла совхозтордын материально-технический ийдези тыгыган, журт хозяйстводогы иштердин технический кеми бийиктеген.

1966—1975 жылдардын ортодо он жылдын туркунына орооннын колхозторы ла совхозторы үч миллионнон ажыра трактор, аш жуунадатан 900 мунг комбайн, 1800 мунг кош тартатан ла анылалган автомобильдер алдылар. Көп миллиард салковойдын өскө дө журтхозяйственный техника алгандар.

Онынчы бешжылдыкта аш өскүрип жуунадар иштерди нургулай механизировать эдер, жер ижинин өскө дө бөлүктерин-

де, анайда ок мал өскүрер иштерде механизациянын кемин чик жок бийиктедер деп темдектелген.

Горно-Алтайский автономный областьтын журт хозяйствозын онынчы бешжылдыкта өскүрерине 100 миллион салковойдон ажыра акча чыгымдалар. Областьтын колхозторы ла совхозторы 1100 трактор, кош тартар 700 автомобиль, аш жуунадар 218 комбайн ла өскө дө көп машиналар, жазалдар алар.

Журт хозяйстводо иштердин чындынын жарандыра, оны индустриальный төзөлгөгө тургузарга хозяйстволор ортодо кооперация ла агашпромышленный биригүлер ажыра специализация ла концентрация эткени сүреен жаан учурлу болор. Олордо производствонун кемин түрген өскүретен, иштин арбынын чик жок бийиктедетен ле продукциянын эдип алатан баазын жабыздатан жаан аргалар бар деп, нөкөр Л. И. Брежнев КПСС-тин XXV съездинде айткан.

Туулу Алтайда мал өскүрер иштерде промышленный төзөлгө ажыра специализация ла концентрация эдери жаанынан ХХХ областной партийный конференциянын жөптөринде чокум керектер эдери темдектелген. Бу бешжылдыкта 80—100 мун кой тудуп семиртетен агылу жазалду кажаандар тудары пландалган. Укту бозулар азырап чыдадарга эки хозяйство: «Майминский» ле «Мультинский» совхозтор анылалды. Мед аларын көптөдөргө амадап, Шебалин ле Майма аймактардын туш-башка жерде чачыны турган пасекаларын бириктиреле, «Алтайдын нектары» деп агылу адару-совхоз төзөлдү.

Областьтын хозяйстволоры кооперация эдип бойлорында бар бозуларды ла торбокторды чыдада азыраарга Бийский колхозно-совхозный биригүге табыштырып турулар. Бу биригүнин экономический көргүзүлери кооперацияда турушкан хозяйстволордын бойлорындагы көргүзүлеринен чик жок бийик болуп туру. Азыйда эткомбинатка табыштырган чарлар ла уйлар орто тооло 306 килограмманг барып туратан. Эмди өрө айдылган биригү табыштырган уй-малдын бескези орто тооло 436 килограмманг болуп туру.

Областьтын хозяйстволорында бар электроустановка-ларды иштедип тузаланарын жарандыраарга амадап, «Обл-журтхозэнерго» деп адалган биригү төзөлдү. Журт жердеги строительствоны түргендедерге кажы ла аймакта «Межколхозагашхозтор» төзөлгөн.

Жүрүм бойы, элден озо экономический шүүлтелер колхозтор ло совхозтор ортодо мал азырап чыдадатан пункттар

төзөөрин некеди. Алтайский крайда Советский райондо «На страже мира» колхоз ло Кош-Агаш аймакта «Путь к коммунизму» колхоз, ол ок Советский райондо «Советский Алтай» совхоз ло бистинг областьта «Коксинский» совхоз, ол Советский райондо В. И. Лениннин адыла адалган колхоз ло Ондой аймакта 24-чи партсъездтинг адыла адалган колхоз ортоктожып, кажызында ла 5 мунг тыннан кой семиртер пункттар тудуп баштадылар.

Науканын ла техниканын өзүмининг једимдерин канча ла кире толо тuzаланарга амадап, областьта научкый шинжү өткүретен учреждениелер төзөлгөн. Олордын ортодо: јурт хозыајстводо ченемел өткүрер Горно-Алтайский станция. Онын научкый ишчилери көп нургуны малдын азыралын көптөдөри ле чындыйын јарандыраы, мал өскүреринде озочыл ченемелди таркадып тuzаланары јанынан иштеп турулар; койлор ло эчкилер өскүрери јанынан научкый шинжү өткүрер Бастырасоюзный институттын Туулу Алтайдагы бөлүгининг коллективи эчкилердинг угын јарандыраы ла областьта эчкилер өскүрерин тыгыдары јанынан иштеп јадылар.

Калганчы он јылдын туркунына колхозчылардын ла совхозтордын ишмекчилерининг ижи технический јанынан эки катап тын јепселди. Бистинг областьта ишти электро-энергияла јеткилдегени бир кижиге бодоштыра алза, 1965—1975 јылдарга 212 процентке көптөгөн.

Колхозтордын ла совхозтордын экономиказын тыгыдарында, общественный јүрүмде агылу үредүлү ле таскадулу јуртхозыајствениый ишмекчилердинг — механизаторлордын учуры там ла тыгып туру. Бүгүн јангыс ла бистинг областьтын јаландарында эки мунган ажыра механизаторлор иштеп јат. Калганчы јети јылдын туркунына I ла II классту механизаторлордын тоозы бир мунг кижиге јетти. Јурттарда трактористтинг, шофердын, мал өскүреечи-механизаторлордын, мастер-наладчиктинг ижин билер механизаторлордын тоозы көптөп туру.

Јурт јердеги улустын ортодо интеллигенциянын тоозы көптөп јат. 1970 јылда областьтын јурт хозыајствозында бийик ле орто үредүлү 933 специалист иштеген болзо, 1975 јылда андый улустын тоозы 1400 кижиге јетти, эмезе 33 процентке көптөгөн.

Эмди јурт хозыајстводо иштерди үредүлү, иш төзөп билер улус башкарып јадылар.

Социальный өзүмнинг планы аайынча областьтын басты-

ра хозяйстволорында ачылган курстарда колхозчылар ла совхозтордын ишмекчилери специальность алып, бойларынын таскадузын тыгыдып турулар. Маймада ачылган үредү-курсовой комбинат областьтын колхозторына ла совхозторына орто үйе специалисттер ле массовый профессиялардын ишчилерин үредип белетеп јат. 1978 јылда андый комбинат Көксуу-Оозы аймакта иштеп баштаар. Областьта андый беш комбинат ачары пландалган. Колхозтордын ла совхозтордын орто үйе кадрлары анайда ок Горно-Алтайсктагы зооветтехникумда иштеп турган курстарда үренип јадылар. Хозяйстволордын башкараачылары ла бийик үредүлү специалисттер бойларынын билерин ле таскадузын Барнаулда Алтайский јуртхозяйственный институтта ачылган ағылу факультетте бийиктедип турулар.

Областьта јуртхозяйственный вузтарда ла техникумдарда специалисттер белетеерине ајару тыгыды. Колхозтор, совхозтор студенттерге төлөйтөн акчаны көптөттилер. 1970 јылда АСХИ-де хозяйстволордон стипендия алып 47 студент үренген болзо, 1975 јылда 84 студент үренген. Крайдын јуртхозтехникумдарында 1970 јылда 32 үренчик, Горно-Алтайсктагы зооветтехникумда 39 үренчик хозяйстволордын стипендияларын алып үренген болзо, 1975 јылда крайдын техникумдарында 204, Горно-Алтайсктагы зооветтехникумда 75 стипендиат үренген. Бастыра бу керектер јурт јерлердеги производственный коллективтердин профессионально-квалификационный бүдүмин јарандыраарына јөмөлтө эдет.

Јурт јерлердеги социальный јангыртулар јангыс ла јурт хозяйстводо иш өскөргөниле колбулу эмес. Ол јаан јангыртукубулталар јурт хозяйствонын ишчилеринин јадын-јүрүми токтоду јоктон јаранып турганыла колбулу.

Социалистический общественный производствонын эн бийик амадузы — общественонын члендеринин материальный ла духовный керексигенин канча ла кире толо јеткилдеер деген закон эмди СССР-дин јангы Конституциясында айдылат. Қижы ырысту ла јакшы јүрерин кичеери историяда баштапкы катап Конституциянын ээжизи болуп бичилип, государствонын ла общественонын эн бийик социальный једими болуп барар.

Тогузынчы бешјылдыктын туркунына Туулу Алтайдын албаты-калыгынын быжу кирелтези 40 процентке өзөлө, 1975 јылда бир кижы бажына 961 салковойдон болды. Колхозчылардын ай сайын акча-јалы 93 салковойдон 141 салковойго јетти.

Онынчы бешжылдыкта ишмекчилердин ле служащийлердин ай сайын акча-жалы 17 процентке өзөри, колхозчыларга жал акча төлөөри 26 процентке бийиктеери темдектелген.

Журт жердеги улустын там ла бийиктеп, өзүп турган социальо-культурный керексигенин жеткилдееринде тuzаланатан общественный фондтордын учуры там ла жаанап туру.

Общественный хозяйстводон алып турганы өскөниле колбой акту бойында бар болушту хозяйстводон алып турган кирелтенин кеми там ла жабызап жат, же андый да болзо, журт жердеги улустын бойынын болушту хозяйствозы эмди тургуза керектү.

Тынгыда өзө берген социализмнин обществозы улус журтап жадар тураларды көптөдөрине жаан ажару эдип жат. СССР-дин жаңы Конституциязынын проегинде кажы ла кижигуртап жадар квартиралу болор право бичилген. Ол право бистин ороондо жүрүмде жеткилделип туру.

1965—1975 жылдарда бистин областьта текши кеми 451 мун кв. метр туралар тудулган. 13658 бала үренер текши үредүлү школдор, өскө дө көп культурно-бытовой объекттер тудулган. Жүк ле тогузынчы бешжылдыктын туркунына журт жерлерде улус журтаар текши кеми 94 мун квадратный метр туралар тудулды. Онынчы бешжылдыкта квартираларды газла жеткилдеери бүдүн-жарым катапка көптөөри пландалган. Албаты-жонды бытовой жеткилдеери жаранып туру. Областын албатызын бытовой жеткилдееринин кеми бешжылдыктын туркунына бүдүн-жарым катап көптөйлө, 1980 жылда 4,6 миллион салковойго једер.

Журт жердеги улустын культуразынын, жадын-жүрүминин, үредүзинин, медицинский жеткилделип турганынан кеми городтордо журтаган улустын кемине там ла жууктажып барып жат. Журт улустын культура бийиктеерине жөмөлтөлү товарларды тuzаланары көптөди. Темдектезе, тогузынчы бешжылдыктын жылдарында потребительский кооперациянын организациялары областьтын журт жерлердеги улузына телевизорлорды, сегизинчи бешжылдыктагызына көрө, 2,6 катапка, холодильниктерди 3,6 катапка, автомобильдерди 17 катапка көп саткан.

Көп аймактардын төс журттары ла кезик жаан журттар Горно-Алтайск городло, ол ажыра Сибирьдин жаан городторыла кейдеги јолдорло колбулу.

Уредү, культура, профессиональный таскаду бийиктегенинин, городтын ла деремненин ортодо экономический колбулар, массовый информациянын средстволары тынгыганы-

нын шылтуунда журт јерде журтаган улус науканын, техниканын, культуранын эн ле бийик једимдериле таныжар арга алды. Областьта журт јерлердеги улус 137 мунг газеттер ле журналдар алдырып јат. Областной газеттерди кажы ла биле алдыртат.

Областьта 253 клуб ла культуранын туразы, 144 библиотека иштеп јат, киноустановкалардын тоозы 1922 жылдагызына көрө 125 катап көптөгөн. Областын јерин связьтын предприятиелери ле средстволоры туй алды.

Коммунистический партиянын чылазыны јоктон өткүрип турган ижинин шылтуунда бүгүнгү советский деремнеде јаны кеберлү крестьянин ишмекчи класстын идеологиязыла, онын марксистско-ленинский, коммунистический үредүзиле башкарынып турган коллективист кижии боло берди.

Јурт јерлердеги ишчилердин духовный кебер-бүдүми калганчы жылдарда өскөлөнип јарана берди, олардын идейно-нравственный, политический ле культурный билгири бийиктеп, теренжип элбей берди. Олор общественный ла акту бойлорынын јилбүлери үзүк јок колбулу болгонын јакшы ондоп, эл-јонго, государствога јаан једимдерлү ле тузалу иштенерге кичеенип јадылар.

Јурт јерлерде мынан ары јаан социально-экономический јангыртулар болотон телкем јолдорды СССР-дин јангы Конституциязы ачып јат. Онын учун јангы советский Конституциянын проегин Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары бистин орооннын бастыра албатыларыла кожо јарадып ла јөмөп турулар. Коммунистический партия ла советский башкару Туулу Алтай өнжип јаранары јанынан јаан кичеemel эдип тургаына уткуй областьтын ишкүчиле јаткандары КПСС-тин XXV съездинин јөптөрин јүрүмде бүдүрери учун, Улу Октябрьдын 60-чы жылдыгын иште јангы јаан једимдерле уткыыры учун эрчимдү иштенип турулар.

В. Катаев

БЫТОВОЙ ЖЕТКИЛДЕШ 10-чы БЕШЖЫЛДЫКТА

Советский государствонун социальный ла экономический өзүми жанынан сурактардын ортозында ишкүчиле жаткандардын некелтелерин бытовой жанынан жеткилдеери там ла жаан учур алынып жат. Социальный жанынан өзүмди жарандырап программаны бүдүреринде албаты-жонды бытовой жанынан жеткилдееринин төс учуры партиянын XXIV ле XXV съездтеринин жөптөринде аңылу темдектелген. Съездтин жөптөри аайынча ороондо эл-жонды бытовой жанынан жеткилдееринде элбек иштер өткүрилет. Бу иштер эмдиги өйдө жаан государственный учурлу керек боло берди.

Калганчы жылдарда албатыхозяйствонун жаңы бөлүги төзөлгөн, эмди бытовой предприятиелерде 2,5 миллионго шыдар улус иштейт, бытовой жанынан жеткилдееринин кеми 1977 жылдын учуна жетире 6,3 миллиард салковойдон ажыра болор.

Бу задачаларды бүдүрерине бистинг де областьтын бытовой предприятиелеринин ишчилери жөмөлтөзин жетиргилейт. Жаңыс ла 9-чы бешжылдыктын туркунына албатыны жеткилдеер акча-жөөжөнүн кеми 1200 мунг салковойго бийиктеген. 1970 жылда областьта журтагаң кажы ла кижиге бытовой жанынан жүзүн-башка бүдүмдерле жеткилдееринин кеми 14 салковойдон болгон болзо, бу тоо эмди 21 салковойго жеткен. Журттарда андый жеткилдештинг кеми 10 салковойдон 18 салковойго жетти.

Беш жылдын туркунына жеткилдештинг 70-нен ажыра жаңы бүдүмдери тuzаланылган. Эмди ол бүдүмдердинг текши тоозы 460-га једип жат. Аймактарда улустын жакылталарын бүдүрер жаңы 27 приемный пункт ачылган. Албатыны бытовой жеткилдеери жанынан предприятиелердинг базазын тыңыдарына облисполкомдо быттынг управлениезиненг 1 миллион салковойго шыдар акча чыгымдалган.

Быттынг жеткилдежи онынчы бешжылдыкта там ла ичкери жаранып өзөр. 1977 жылда Турачакта бытовой комбинатты ла Горно-Алтайскта быттынг салонын тударын божодоры темдектелген. Эмдиги горбыткомбинаттынг туразында

өдүктөр көктөөр лө ремонттоор фабрика ачылар. Ол жылына 340—380 салковойдын баазына турар иштер бүдүрер.

Городто өдүктөрдүн эскирип калган фасондорун жаңырта эдер аңылу бөлүк ачылар, кийим көктөөр лө ремонттоор краевой производственный биригүзинин филиалы иштеп баштаар. Радиоаппаратураны ла тың чүмдү бытовоей техниканы ремонттоор заводты тударынын проектно-сметный документациясын тургузары жаңыкан иштер өткүрилип жат. Ийдекүчин 300—350 мунг салковойго жетирер ремонтно-строительный участкаын производственный баазына жаңырта жазаар документация белетелип туру.

Онынчы бешжылдыкта анчадала жаан аяру журт жерлерде быттын ижин жарандыларына эдилер. Эмдиги өйдө иштеп турган оок мастерскойлорды мал өскүрип турган бир кезек фермаларда жакылталар алар комплексный пункттар эдип өскөртө тюзөөри пландалып жат. Акташта ла Кош-Агашта бытовоей жаңынан жеткилдеер комбинаттар тудары башталар, 1977—78 жылдарда Маймада тереден 500—600 мунг салковойдын баазына тургадый продукция эдип чыгарар фабрика иштеп баштаар. Онын шылтузында журттардагы жаткан эл-жонды, эн ле озо малда иштеген улусты жылу тыш кийимле жеткилдеер жаан аргалар ачылар.

Областын аймактарында өдүктөр ремонттоор 5 комплексный механизированный предприятиелер ачылар, мото-транспортный средстволорды ремонттоор иштер жарандырылар. Бу жеткилдештин кеми 150—170 мунг салковойго жетире бийиктеп өзөр. Бешжылдыктын туркунына бастыра комплексный пункттарды аңылу оборудованиеле жеткилдеери пландалган.

Быттын предприятиелеринин тузалу ла астамду иштеери анда жакылтаны бүдүрип турган улустын билгиринен, белетүзиңен көндүрө камаанду болуп жат. Областыта быттын предприятиелерин специалисттерле жеткилдеерге, иштин чыңдыйын ла арбынын жарандырага 1150 специалист үредип белетеери ле 2,5 мунг ишмекчилердин квалификациясын бийиктедери темдектелген. Предприятиелерде, анчадала журт жерлерде бир кижин жүзүн-башка профессияла иштеер кадрлар белетеерине жаан аяру эдилеп жат. Бешжылдыктын туркунына областын бытовоей предприятиелеринде иштеерге бийик үредүлү 20-ге жуук кижин аткарылар.

Бу керектер ончозы онынчы бешжылдыктын учына жетире областыта журтаган кажы ла кижиге бытовоей жеткилдешти 28—30 салковойго жетирер, эмезе оны 1975 жылдагызына көрө 40 процентке бийиктедер арга берер.

Ороондо бытовой јеткилдешти өскүрери јанынаг партиянын јетирип турган килемјизи бу јуукта чыккан КПСС-тин Төс Комитединин «Ишкүчиле јаткандардын јакылталарын бүдүреринин чындыйын јарандырары ла бытовой јеткилдештин культуразын бийиктедери јанынаг РСФСР-дин быт аайынча Министерствозынын ижи керегинде» јөбинен јарт көрүнөт. Ол јөптө партийный, советский профсоюзный организациялардын ајарузы албаты-јонды бытовой јеткилдеерин јарандырары јанынаг партиянын XXV съездинин тургускан программазын бүдүрер чокум иштер өткүрерине ууландырылган.

Союзный республикалардын компартияларынын Төс Комитеттерине, КПСС-тин крайкомдорына ла обкомдорына, союзный ла автономный республикалардын Министрлеринин Советтерине, ишкүчиле јаткандардын депутаттарынын краевой ло областной Советтеринин исполкомдорына албатыны бытовой јеткилдеер предприятиелердин ижин јарандырар сурактарды лаптап шүүжип көрзин, оны бийик кемине көдүрер чокум иштер өткүрзин деп јакару эдилген.

Онынчы бешјылдыкта бистин ороондо бытовой јеткилдешти оног ары јарандырарында база бир јаан учурлу алтам эдилер.

Н. Красновский

ТУЗАЛАНАТАН ФОНДТОР — СОЦИАЛИЗМДЕ

Партиянын программазында тос социально-экономический задачаларды бүүрери јанынаг јаан иштер өткүрери темдектелген. Темдектезе, совет улустыг јадын-јүрүмин, омордын иштенер айалгазын јарандырары, су-кадыгын тыгыдары, культуразын бийиктедери јанынаг көп керектер эдери темдектелген.

Партиянын бүүрип турган јаан программазы ишмекчилердин, колхозчылардын, интеллигенциянын иштеги эрчимин бийиктедерине ууланган деп, КПСС-тин съездинин материалдарында айдылган. Совет улустыг ижинин эрчими государствонын национальный кирелтези кезем бийиктеерине, улуска керектү немелерди көптөдө эдерге ууланар учурлу.

Орооннын национальный кирелтезинен эки фонд төзөлип јат. Омор накоплененин ле тuzаланатанынын фондторы. Бүгүнгү статьяда бис тuzаланатанынын фонды керегинде айдарга турус.

Социализм тужында тuzаланатан фонд — национальный кирелтеден албаты-јоннын материальный ла культурный керексигенин јеткилдеерине, албаты-јоннын өскө дө керектерин јеткилдеерине чыгымдалып турган акча. Тuzаланатан фондтыг тос задачазы — албаты-калыктыг керексигенин јеткилдеери.

Тuzаланатан фонд орооннын бастыра национальный кирелтезинин јетен беш проценти болуп јат. Бу фондтон государственныи предприятиелерде ле учреждениелерде иштеген улус ишјал алып јадылар, колхозчылар гарантироованныи ишјал алгылайт.

Общественный фондтор албатыны үредерине, су-кадыгын корыырына, физический культурага, социальный јеткилдеерине, социальный страхованиеге көп балдарлу энелерге болуш берерине чыгымдалып јат. Анайда ок кезик предприятиялердин ле учреждениелердин ишмекчилерин ле служащийлерин материально-бытовой јеткилдейтен фондтор төзөөрине, колхозторго, профсоюзтарга ла өскө дө общественный

организацияларга кандый бир материальный болуш жетиреттен фонд төзөөрине учурланып жат.

Ишкүчиле жаткандарды культурный ла бытовомой жанынан жеткилдееринде көп нургуны чыгымдарды государство эдип жат. Тузаланатан общественный фондтор дезе, ишкүчиле жаткандарга эткен керектери учун сый эдип берилип жат.

Тузаланатан общественный фондтын кезиги ишкүчиле жаткан улустын фондына пенсия, стипендия ажыра кирет. Ол фондтын кезиги албатыны үредерине, су-кадыгын корырына, клубтар, библиотекалар, санаторийлер, физкультурный учреждениелер тударына чыгымдалып жат.

Тогузынчы бешжылдыкта албаты-калыктын жадын-жүрүмин жарандыларына жаан ажару эдилген деп, КПСС-тин XXV съезди темдектеген. Партия ол политиканы жүрүмде бүдүрип, жакшы једимдерге једип алган. Ишмекчилердин ле служащийлердин ай сайын алып турган ишјалы тогузынчы бешжылдыктын туркунына јирме процентке бийиктейле, айына орто тооло 146 салковойго јетти, тузаланатан общественный фондтон алып турганын кошсо, айына 198 салковойго једип жат. Јурт јерлерде жаткан улустын жадын-жүрүми жаранды, колхозчылардын ижи учун төлөөри бешжылдыктын туркунына 25 процентке көптөгөн.

Тузаланатан общественный фондтор ажыра социалистический обществодо улусты акча төлөбөстөн үредип, эмдеп жат. Пенсия берилет. Студенттерге стипендия берилет.

1940 жылда СССР-дин албаты-калыгы общественный фондтордон 4,6 миллиард акча алган болзо, 1950 жылда — 13, 1960 жылда — 27,3, 1970 жылда — 63,97, 1973 жылда 78 миллиард салковой акча алган.

Калганчы жылдарда бистин областьтын ишкүчиле жаткандарынын жадын-жүрүминде тын кубулталар болды. Областьтын албатызын материальный ла культурный жеткилдеери јаранган. Совхозтордын ишмекчилеринин ишјалы 1966 жылдан ала 1976 жылга јетире 50 процентке көдүрилген, колхозчылардын кирелтези 46 процентке бийиктеди. Саду бу ойдин туркунына бежен миллион салковойго көптөгөн.

Бистин областьта онынчы бешжылдыктын жылдарында ишмекчилердин ле служащийлердин ишјалы 17 процентке, колхозчылардын кирелтези 26 процентке көптөөр. Саду 1980 жылда 27 процентке көптөйлө, 171 миллионго једер.

Бистин областьтын албаты-калыгына јетирип турган бытовомой услугалар 1980 жылда 4,6 миллион салковойго једер.

Ю. Секачев

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ ЈҮРҮМДЕ

Быјыл бис 60 жылдыгын темдектеп турган Улу Октябрьский социалистический революциянын јенүзи, Советский государствонын, онон телекейлик социалистический системанын тӱзӱлгӱни марксистско-ленинский революционный үредүнин, интернационализм шүүлтелеринин жагы ла чынын керелеген эмес, је научный коммунизмнин теориязын ла онын айрылбас бӱлүгин — интернационализмди жагы исторический айалгаларда онон ары творчески өскүрерине тӱзӱлгӱ дӱ болгон.

СССР-де, онын кийинде дезе өскӱ дӱ ороондордо социализм јенгениле пролетарский интернационализм чек жагы темдектер алынып јат. Ол социалистический государство-лордын карындаштык најылыгынын ла өмӱлигинин идейный тӱзӱлгӱзи — социалистический интернационализм болуп браат, јүрүмде элбеде ле күнүн сайын өткүрилип турган социальный керек боло берген. Социалистический интернационализм — ол пролетарский интернационализмнин јолду-јанду өзүми ле эн бийик кеми.

Бистин ленинский партиябыс, телекейдеги эн баштапкы советский государство жагы айалгаларды ајаруга алып, бастыра керектеринде ле јаантайын В. И. Лениннин айдып берген шүүлтелериле башкарынадылар, онын үредүзине чындык болуп, Лениннин теориядагы шүүлтелерин творчески өскүрип, күнүн ле јүрүмде бӱдүрип турулар.

Мыныла колбой СССР-дин Конституциязынын проегинде бистин государствонын, андый болгондо, кажы ла советский гражданиннин де интернациональный каруулу болуп турганы темдектелет. 30-чы статьяда мынайда айдылган: «Социализмнин телекейлик системазынын, социалистический најылыктын айрылбас бӱлүги болуп турган Советский Союз социализмнин ороондорыла најылыкты ла өмӱликти, бойбойына нӱкӱрлик болуш јетирерин социалистический интернационализм ажыра өскүрип ле тыгыдып, экономический интеграцияда ла ишти телекейде социалистический элсүмеле үлежип бӱдүреринде эрчимдӱ туружып јат». 68-чи статьяда дезе мынайда чокум-јарт айдылган: «Бастыратекли-

амыр-энчүни корыры ла тыгыдары јанынан өскө ороондор-дын албатыларыла најылыкты ла өмөликти өскүрерине јө-мөжөри — СССР-дин гражданининг интернациональный молјузы».

СССР-дин Конституциязынын проегининг бу ээжилери жүрүмге өткөн, советский улустын кылык-јанынын ээжилери боло берген. Совет јаннын јылдарында советский улусты коммунистический санаалу эдип тазыктырары јанынан партиянын чылазыны јок өткүрген ижининг шылтузында јаны кижии — патриот, интернационалист өзүп келген.

Советский государствонын баштапкы күндеринен ала, социалистический, коммунистический строительствонын задачаларын бүдүрип, советский улус классовый пролетарский бирлик күүн-санаа керегинде ундыбаган да, ундыбай да јат, капиталдын кулданыжынан јайымданары учун, ырысту жүрүм ле социальный ичкери өзүм учун албатылар-дын өткүрген акту тартыжузын јаантайын ла ончо јанынан јөмөгөн дө, јөмөп тө јат. Советский государствонын мораль-ный ла материальный јөмөлтөзи јер-телекейдинг ишкүчиле јаткандарынын тартыжузына бек ижендирү болгон до, болуп та јат.

Советский улус бойынын интернациональный молјузын бүдүрип, Испанияда, Китайда ла Монголияда јуулашкан, Европаны фашистский шилемирлерден, Азияны јопон милитаристтерден ле өскө дө база наачылардан јайымдаган. Экинчи телекейлик јуунын кийнинде кемнен де камааны јок болоры ла јайымы учун тартыжу көп саба ороондордо өт-көн, эмди де өдүп јат. Ол тартыжуны СССР-дин ле өскө социалистический ороондордын ишкүчиле јаткандары јаан-тайын јөмөгөн. Андый јөмөлтө Кубада, Чехословакияда, Јуук Күнчыгышта, Вьетнамда, Анголада билдирген. Бойы-нын ырызы учун ишкүчиле јаткандардын өткүрген тарты-жузын кан ла тер, јуучыл карындаштык бектештирген. Чехо-ловакияда болгон керектер Советский Союзтын ла социали-стический најылыктагы өскө ороондордын турумкайын, јана баспазын ла социалистический интернациональный бирлик күүн-санаалузын көргүскен, социалистический государство-лордын телекейлик системазынан бир де үйени үзе согорго кемге де качан да јай берилбезин керелеген.

Амыр-энчү ле социальный ичкери өзүм учун тартыжуда Советский Союзты ла бастыра социалистический лагерьди јөмөөрине телекейдеги ороондордын коммунистический ле ишмекчи партиялары көп күчин салып турулар.

СССР ле Монгол Албаты Республика, КПСС ле МНРП ортодо бежен жылга улай өдүп турган карындаштык колбулар социалистический интернационализмнинг жаркынду јозогы болуп туру. Советский ороондо национальный суракты Лениннинг айтканы аайынча аайлаганы монгол албатынын революционный көдүрингизине сүреен јаан учурлу болгон. 1920 жылдын октябрь айында Советский Россияга монгол революционерлердин ийген делегациязынын сурагы аайынча советский башкару Монголияны интервенттерден ле Россияда оодо соктырткан кийинде анаар өткөн акгвардеецтердин бандаларынан јайымдаарына јуучыл болуш јетирерге јобин берген. Ол делегацияны Сухэ-Батор ло Чойбалсан башкарган. 1921 жылда 6 июльда Монголиянын столицазын — Урганы (эмди Улан-Батор) Сухэ-Баторго баштаткан Монгол албаты-революционный черүнинг ле Кызыл Черүнинг экспедиционный корпусынын бириккен ийде-күчтери јайымдаган. 1921 жылда 11 июльда монгол албаты феодально демократический башкаруны антарып койгон, ороондогы јан албаты-революционный башкарунын колына көчкөн. Монгол албатынын революциязы исторический јенү алган.

Јиит революционный Монголияга Советский Россиянын јаан ла јүзүн-базын болужы керек болгон. Мыбыла колбой 1921 жылдын сентябрь айынын учында МНРП-нинг Төс Комитединин ле албаты башкарузынын делегациязы Москвага келип јүргени ағылу учурлу болгон. Ол делегацияда монгол албатынын атту-чуулу уулы Сухэ-Батор турушкан. Делегация јөптөжү-эрмектерди јенүлү өткүреле, Москвала таныжып, Ленинградка барып келип, 1921 жылда 5 ноябрьда В. И. Ленинле тушташкан. Делегациянын члендериле куучындажар тушта В. И. Лениннинг айткан шүүлтелери сүрекей терен, темдектезе, ол монгол революционный партиянын аайы керегинде, албаты революцияны оноң ары көндүктирери керегинде, государствонын өзөтөн капиталистический эмес јолы керегинде айткан. В. И. Лениннинг јаратканыла 1921 жылдын 5 ноябринде Москвада тең праволу баштапкы совет-монгол договорго кол салылган.

Исторический учурлу болуп калган 1921 жылдан ала бистинг албатыларыс ортодогы најылык көп ченелтелер өткөн. Качан да болзо бис монгол карындаштарысла коштой болгоныс, бистинг монгол најыларыс дезе качан да болзо бисле — советский улусла коштой болгон.

1939 жылда јопон милитаристтер монгол албатынын амыр ижин үзе согуп, Халхин-Гол суунын јанында МНР-дин јери-

не жуулажып кирерде, Советский Черү монгол албатыга болушарга келеле, монгол черүчилерле кожо олжочыларды туй оодо соккон. Ол жуу-согуштарда атту-чуулу военоначальниктер Г. К. Жуков, К. К. Рокоссовский, И. И. Федюнинский, Г. М. Штерн ле оног до өскөлөри турушкан.

1941 жылда бистин Төрөлиске айабас жанынан немецко-фашистский черүлер табарганынан улам советский албаты жаан жеткерде болуп калган. Монголиянын ишкүчиле жаткандары, бастыра албатызы ол уур-кату жылдарда советский улусла коштой болгон. «Ончозын фронтко, бастыра бар жөө-жөндү — орус улуска болуш эдип!» деген лозунгла бастыра ороон ичинде Кызыл Черүге, советский албатыга болуш жетирери жанынан текши албатынын движениези элбек башталган. Монгол араттар (крестьяндар) Советский Черүге 150 мунган көп аттар ийгендер. МНР-дин предприятиелеринде, араттардын журттарында советский черүчилерге пыймалар базып, тордок тондор (полушубоктор), кой терези көгүспектер ле жууркандар, меелейлер көктөп, свитерлер түүп, амуниция эдип тургулаган. Монгол албатынын жууган акказыла «Революционный черү» деп танковый колонна тудулган ла Советский Черүге табыштырылган. Бу колонна Берлинге жеткен. Онын танкисттеринин ортозынан жети кижини Советский Союзтын Геройы деп адаткан. МНР-дин ишкүчиле жаткандарынын акча-жөөжөзиле «Монгол арат» деп авиаэскадрилья төзөлгөн. Ол Смоленщинада жуулажып баштайла, жууны Прагада божоткон. МНР-дин башкараачылары Цеденбал, Чойбалсан нөкөрлөр лө оног до өскөлөри фронтко советский черүчилерге монгол албатыдан сыйлар экелетендер.

1945 жылдын август айында МНР Советский Союзты ээчий империалистический Японияга удурлажа өткүрген жууга кирген. Монгол черүлер Советский Черүле кожо япон милитаристтерди оодо согорында турушкылаган.

Бу мыны ончозын советский улус качан да ундыбас. Монголиянын ишкүчиле жаткан калык-жоно бистин албатынын эткен жакшы керектерин база анайып ок ундыбай жүрет. Калганчы жылдарда Советский Союзтын турушканыла МНР-де Дархан ла Чойбалсан деп жаңы социалистический городтор тудулган, «Эрдэнэ» деп комбинат тудулып жат. Монголияда көп тоолу промышленный ла журтхозяйственный комплексный объекттер тудулган, «Монголэнерго» деген кольцо төзөлгөн, автомобильный ла авиационный транспорт өскөн.

МНР-ге журт хозяйствозын, анчадала онын төс бөлүгин — мал ижин өскүрерине технический жөмөлтө жетирери бистин

ороондорыстын экономика ла техника јанынан өмөлөжип иштееринде јаан учурлу ууламјы болуп јат.

МНР-ге ийген советский специалисттер јаан болуш јетирип, берилген јакылталарын ак-чек бүдүрип турулар. Олордын ижин монгол до, советский де башкару бийик баалаган: көп тоолулары Монголиянын ла Советский Союзтын ордендериле, медальдарыла кайралдаткан. Бу ончозы бистин албатыларыс ортодо экономический ле технический өмөлик тыгып турганын иле керелейт. Ченемел алышканы советский ле монгол албаты-јон ортодо најылык колбулар өзөрине ле тыгырына јөмөлтөзин јетирип јат.

КПСС-тин ХХIV съездинде карындаштык советско-монгол колбулар керегинде айдып тура, нөкөр Л. И. Брежнев, мынайып темдектеген: «Јарым чакка улай КПСС, Советский башкару Монгол албаты-революционный партияла, Монгол Албаты Республикала көп ченелген бек најылык ажыра колбулу. Советский Союз — социалистический Монголиянын атыгарлу најызы ла союзниги — экономиканын јаан задачаларын бүдүрерине, бойынын ороонынын телекейдеги тоомјызын тыгыдарына монгол најыларынын салып турган күчине эрчимдү јөмөжип јат». Съездтин делегаттары, ол тоодо МНРП-нин нөкөр Ю. Цеденбалга баштаткан делегациязы, Л. И. Брежневтин бу угузузын узак өйгө улалган колчабыжула уткыгандар.

Туулу Алтайдын ла МНР-дин биске јуук Баян-Улэгей аймагынын ишкүчиле јаткандары ортодо јанжыккан ла најылык колбулар тургузылган. Ол колбулар план аайынча өткүрилет. Советско-монгол јашөскүримнин Манжерокто өткөн лө карындаштык албатылардын байрамы болуп барган фестивальды бис ончобыс ундыбай јүредис.

Јагыс ла былтыр ла быјыл Баян-Улэгей аймакка бистин областьтан беш делегация барып келген. Олордын ортозында идеологический ишчилер, колхозтордын ла совхозтордын баштамы партийный организацияларынын качылары, јербойындагы промышленностьтын специалисттери ле оног до өскөлөри болгон. Бистин нөкөрлөр аймактын ишкүчиле јаткандарынын көп коллективтерине, госхозторго, сомондорго, промышленный предприятиелерге барып јүргендер. Ого үзери, МНР-де бистин специалисттер Г. В. Альков, Ю. Д. Бурый иштеген. Олор ноокылу эчкилер ле садтар өскүрерин төзөөрине практический болуш јетиргилеген. Бистин элчилерис олорды акту јүрегинен уткыгандар.

Бойынын келтейинен албаты хозяйствонын башка-баш-

ка бөлүктөрүнүн ишчилери биске Баян-Улэгей аймактан келгилеп жүрген. Бис журт хозяйствонун ишчилерин, сад өскүречилерди, партийный ишчилерди, журналисттерди, лекторлорды ла оног до өскөлөрүн уткыганыс. Бистин областька келген монгол најыларыс, хозяйствонун башка-башка бөлүктөрилө, партийный, советский органдар КПСС-тин XXV съездинин исторический жөптөрүн жүрүмдө бүдүрери јанынан кандый иштер өткүрип турганыла таныжадылар. Бистин ижисте бар ончо јакшы керектерди олор бойында тузаланарга кичеенгилейт. Андый керектер дезе бисте мал ижинде, племенной ишти тззззринде, јерлерди суактап ла кургадып јарандыраарында, ишкүчиле јаткандарды быт ла культура јанынан јеткилдеерин тззззринде бар.

Июль айда карындаштык Монголияла коштой гранда, Чуйдын јолы гранды кечкен јерде, Најылыктын монументи тургузылган. Оны эдеринде Кош-Агаш аймактын, Барнаул ла Горно-Алтайск городтордын ишкүчиле јаткандары турушкак. Бу керекке учурлалган митингте монгол најыларыстын јаан делегациязы болгон. Митинг албатылардын карындаштыгынын ла најылыгынын јаркынду көрүзи болды.

Кош-Агаш аймактын төрт колхозынын коллективтери ле Баян-Улэгей аймактын сомондоры ортодо иштин ченемелин алыжары јенүлү өдүп јат. Олор јылдын ла бой-бойына делегациялар ийгилеп турат. Иштин ченемелин алышканы биске бой-бойысты какча ла кире јакшы билерине, ишкүчиле јаткандарды социалистический интернационализмге тазыктыраарына болужып јат.

«Бис карындаштык ороондордын өмөлиги там ла көп јанду ла терең болуп барары учун, ишкүчиле јаткандардын там ла элбек калык-јонына јайылары учун, бой-бойыстын ченемелис государственный, общественный ла культурный жүрүмнин ончо үйелеринде тззинен ала шинделери учун туруп јадыс» — деп, КПСС-тин Тзс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Л. И. Брежнев айдып турган.

Советский ле монгол албатылардын најылыгынын тззззгззи бек, ненин учун дезе олордо текши улу амаду бар — социализм ле коммунизмди тзззз бүдүрери. КПСС ле МНРП бистин ороондорыс ортодо чын ла карындаштык бек најылык тзззззрине ууландырган ийде-күч болуп јадылар. Бу јакшынак најылыктын үренин бистин албатыларыстын ортозыка бойынын өйинде В. И. Ленин ле Сухэ-Батор чачкан. Ол эмди корболонуп өзүп келеле, биске байлык тзжүм берет.

О. Селянгин

СОВЕТСКИЙ ҮРЕДҮНИНГ ЈАҢЫ ЗАДАЧАЛАРЫ

Лениннинг идеяларыла оморкодылган Коммунистический партия Совет госу̀дарствоны тѳзѳгѳн баштапкы ла кѳндерден ала комсомолго, ѳредѳчилерге, элбек эл-јоннын ийде-кѳчине јѳмѳнип, јаңы ѳзѳп турган јаш ѳйени коммунистический кѳѳн-тапту эдип тазыктырарына, бастыра бистинг албатынын культурный кемин бийиктедерине ууландырылган јаан учурлу ишти элбеде ѳткѳрген. Албаты ѳредѳзининг кереги Лениннинг шѳѳлтези аайынча ѳткѳрилген культурный революциянын тѳс учурлу бѳлѳги болгон.

«Бис ѳредѳ керегин, јашѳскѳримди тѳзѳп баштаарын ла тазыктырарын тазылынаг ала кубулта јарандырып алзабыс, јѳк ле ол тушта бу јаш ѳйенин бѳлужы ажыра азыйгы обществого тѳнгей эмес, јартап айткажын, коммунистический обществоны тѳзѳѳрине једип алар эдис» — деп, Владимир Ильич айткан. (КПСС. 41 т, 301 стр.).

Бу ѳткѳрилген иштинг учуры сѳрекей јаан. Бистинг ороондо культурный революция ѳткѳрилген. Қижиликтинг историязында бастыра граждандарга орто ло бийик ѳредѳ алар органы јеткилдеери јанынаг албаты ѳредѳзининг эн баштапкы чындык демократический системазы тѳзѳлгѳн. Советский Союзтын бастыра албатыларында тѳрѳл тилле ѳренер школдор бар. Бастыра ороон ичинде кѳйалта јоктон бастыра текши орто ѳредѳ алары ѳткѳрилип јат.

Эмдиги ѳйдѳ школго бастыра албатынын килемјизи ууландырылып јат.

Бис СССР-динг јаңы Конституциязынын проегиле таныжып, онын бастыра тогус бѳлѳги, кажы ла бажалыгы ла статьязы кижѳ керегинде килемјиле курчатканын јарт кѳрѳп турус. Бистинг орооныстын јажы јаандаган ла кичѳ граждандары, јаңы јѳрѳмди тѳзѳѳчи — советский улустын келер ѳйѳ бистинг орооныстын тѳс ајарузында.

Советский школдын бастыра историязы ол јаңы кижѳни обществого тузалу эдип тазыктырарынын тѳс јери болгонын јарт керелейт. Бистинг школ јаңы ѳзѳп турган јаш ѳйеге терең билгир бергениле коштой оны коммунистический кѳѳн-тапту эдип тазыктырып јат.

Үредү өткүрерининг ле тазыктырарынын бирлик колбулу болгоны — советский школдын социалистический кеберин јартаган төс педагогический учуры болуп јат.

СССР-дин јангы Конституциязынын проеги ороон ичинде албаты үредүзининг эн талдама деген ээжилерин онон ары там јарандырарын темдектеп туру.

Майма аймактын педагогический ишчилери СССР-дин јангы Конституциязынын проегин јаан көдүрингилү айалгада уткып, элбеде шүүжип турулар. Воспитательдер, пионерлердин баш вожатыйлары, үредүчилер бу проектти шүүжип, өткөн иштерин ајаруга алып, јангы үредүлү јылга чокум пландар темдектеп алдылар.

Бу јылда аймак ичинде төрт јүстенг ажыра үредүчилер, дошкольный учреждениелердин ле интернаттардын ишчилери иштеп јат. Олордын тоозында РСФСР-дин 2 заслуженный үредүчизи, СССР-дин албаты үредүзининг 2 отличниги, РСФСР-дин албаты үредүзининг 22 отличниги бар. 25 кижиде РСФСР-дин үредү керегининг Министерствозынын грамоталарыла кайралдаткан. Бежененг ажыра үредүчилер ордендерле, медальдарла кайралдаткан.

Билгири јаан үредүчилердинг тоозы јылдан јылга там ла көптөйт. Эмди төртинчи класстарда үредүчилердинг көп јаны бийик ле толо эмес бийик үредүлү. Төртөннөг ажыра үредүчи дезе школдо иштегениле коштой заочно үренгилейт.

Аймактын үредүчилерининг ортодо көп коммунисттер ле комсомолдор бар, олордын тоозынан көп улус партийный, комсомольский органдарга, јербойындагы Советтердин депутаттарына, өскө дө выборный органдарга тудулган. Олор пропагандисттер, лекторлор, политинформаторлор, агитаторлор болуп, марксизминг-ленинизмдинг иштерининг учурын, КПСС-тинг XXV съездининг јөптөрин, СССР-дин јангы Конституциязынын проегин, партиянын ла башкарунынг өскө дө документтерин эл-јонго элбеде јартап турулар.

Јаландардын ла фермалардын, промышленный предприятиялердин, организациялардын ла учреждениелердин ишчилери чылазынынг билбес ишчилерге, эрчимдү общественниктерге ле билгирлердинг пропагандисттерине — үредүчилерге ле воспитательдерге — В. Н. Миронюкке, К. В. Ивановага, Л. В. Грачевага, Т. Ф. Черепановага, В. М. Казанцевага, Н. Я. Ловчиковага ла өскөлөрине де бастыра јүрегиненг быйанду сөстөрин јетирип турулар. Олор иштеер коллективтерде, билелерде улай ла лекциялар кычырып, беседалар өткүрип турулар.

Школдын, биленин ле эл-јоннын бирлик колбулу ижи үредүчилердин коллективтерине там бийик көргүзүлөргө једип аларына јаңы аргаларды јетирип јат.

Эмдиги өйдө орто үредү берип турган јүзүн-јүүр үредүлү заведениелерде 8 классты үренип божоткондордын тоозынан 98 проценти үренип јат. 1971 јылда дезе јүк ле 74,1 проценти үренген.

Бу калганчы јылдарда школдордын материально-технический базалары там ла тынып өскөн деп айдар керек. Эмди орто үредүлү школдордо јүзүн-јүүр оборудованиелерле јепселген 140 кабинет, бойынын мастерскойлары, техниказы бар. Онызы дезе үренчиктерди профориентация аайынча үредерине јаан јөмөлтөзин јетирер. Темдектезе, өткөн јылда он классты үренип божоткон 287 үренчиктен 15 кижии үчинчи класстын тракторист-машинист деп кере бичик, 93 кижии дезе шофер деп кере бичик алдылар. Јаңыс ла Кызыл-Өзөк-тин школы бу калганчы беш јылдын туркунына бу школды божоткон 200 кижиге үчинчи класстын тракторист-машинисти деп кере бичик берген.

Аймактын школдорында үренчиктерди ишке тазыктыра-рын јарандырары јанынан јаан иштер өткүрилген. Орто үредүлү сегис школдо төзөлгөн производственный бригадаларда ла школдын лесничестволорында бир мунган ажыра үренчиктер туружадылар.

Майманын 1-кы номерлү орто үредүлү школында производственный бригада «Подгорный» совхоз-заводтын базасында беш јылга улай иштеп келген. Бригадага 202 гектар јер берилген, анда эмдиги өйдин типовой стационарный лагери төзөлгөн. Лагерьде таскадулу ишке јаан ајару салылат. Бу лагерьдин ижин аайлу-башту эдип өткүрерине школдын үредүчилери Л. П. Новикова, Е. М. Нохрина, В. Г. Фоминых, баш агроном Н. М. Курносова, «Подгорный» совхоз-заводтын директоры А. М. Пушкарев јаан кичеемелдерин салып турулар.

1977—78 үредүлү јылда аймактын үредүчилери алдында үренчиктерди программа аайынча теоретический материалдарга үредери јанынан јаан учурлу задачалар туруп јат.

Албаты үредүзинин ишчилери бастыра советский албатыла кожо Улу Октябрьский социалистический революциянын 60 јылдыгын јаан јенүлү уткыырында алаңзу јок.

Г. Танкова

ПАРТИЯНЫҢ ЧЫНДЫК БОЛУШЧЫЗЫ

Комсомол, бастыра јашөскүрим 29 октябрьда Јашөскүримниң Бастырасоюзный Ленинский Коммунистический Союзының чыккан күнин темдектеп јат. Комсомолго — бежен тогус!

«Революцияның јуу-чакту јылдарында тözöлип, классовой, от-калапту тартыжуларда таскаган комсомол — партияның эн јуук ла чындык болушчызы, Совет орооның дезе јуучыл јиит тужы болот» — деп, Леонид Ильич Брежнев ВЛКСМ-ниң Төс Комитединиң 25 октябрьда 1968 јылда өткөн торжественный пленумында айткан.

Комсомолдың чыккан күни быјыл миллиондор тоолу уулдар ла кыстар белетенип турган јаан байрамның — Улу Октябрьский социалистический революцияның 60 јылдыгының сырангай ла алдында темдектелер.

Бүгүн советский албаты, бистинг ороон коммунизмди тözöp иштегилейт. Тургуза өйдө Владимир Ильич Ленинниң јашөскүримге кереестеген «коммунизмге үренер» деген јакарузы анчадала јаан учур алынат.

Коммунизмге үренер дегениниң учурын канайда ондоор?

Ол элден ле озо коммунистический строительстводо эрчимдү туружары, профессиональный мастерствоzyn там јарандырып аларына албаданары, производствоның эффективноzyn бийиктедерине јаңы эп-аргаларын таап тuzаланары. Онон өскө, марксизм-ленинизмниң теорияzyn үренери, классовый көрүм-шүүлтезин јаантайын бийиктедери, бойын Коммунистический партияның ла ишмекчи класстың революционный јаңжыккан ээжилериле (традицияларыла) тазыктырары. Калганчызында, общественный јадын-јүрүмде эрчимдү туружары, общественный ишти бүдүрерине јаштан ала темигери, албаты-јонның јилбүлериниң ижемјилү коручызы болоры.

Комсомолдың тözöлгөниниң бежен тогузынчы јылы. Бу јыл кандый болгон? Ол бистинг јүрүмиске јаңы нени экелген, кандый мактулу керектерле темдектелген?

Бу јылды јашөскүримниң иште јединип алган јенүлү керектериниң база бир мактулу јолы деп айдарга јараар.

Онынчы бешжылдыктын jakылталарын ойинен озо бүүдүрерге күүренип, бистин областьтын комсомолы ла jашөскүрими «Бешжылдыкка — jииттердин jенүлү ижи, оlorдын мастерствозы ла тапкыры» деп движениеде туружып jадылар.

Быjыл ижинде көрүмjилү jенүлерге городской комсомольский организациянын комсомолдоры ла jашөскүрими jединип алганын темдектеер керек.

Коммунист Галина Селищевага башкарткан комсомолдордын ла jашөскүримнин бригадазы комсомольский жуунда 1977 жылдын сентябрь айында юбилейный жылдын jakылтазын бүүдүрип салар деп молжу алгандар. Мындый бийик молжуны оlor канайып аланзу jогынан алган дезде, бу бригадакын кажы ла члени тагынан бүүдүрер айлык планын 130—140 процентке бүүдүргилеп турат, ол ок ойдо оlorдын чыгарып турган эдимдери jaантайын бийик чындыйлу болот. Бригада бойына алынган бу бийик молжузын jенүлү бүүдүрип салды.

Темирбетоннон эдимдер эдер заводтын комсомолдоры ла jашөскүрими предприятиеине 16 мун салковойго тургадый кирелте берер 9 рационализаторский шүүлте эткендер. Онон өскө, чыгарып турган продукциязынын чындыйын бийиктедерине ле иשמекчилердин ижинин айалгаларын jарандыраына ууландырылган 4 рационализаторский шүүлте эдилген.

Озочыл ижиле мактаткан jиит механизаторлордын тоозына механический цехтин бригадири Ю. В. Жданов, керамзитовый цехтин начальниги П. В. Буньков ло механик П. В. Косимцев кирижип jat.

Бөс согор фабрикадагы пригготовительный цехтин экинчи сменазында иштеп турган jиит иשמекчилер бойынын бригадазына гражданский жуунын геройын П. Ф. Суховты кийдирип алгандар. Геройдын нормазын комсомолдор бүүткүл бригадала өмө-jөмөлө бүүдүргилеп турат. Оlor эмди ижинде «Профессиональный мастерствозын там jарандырап, jадынjүрүминин некелтелерин там бийиктедер» деген кычырула башкарынып турадылар.

Горно-Алтайский типографияда газеттер кепке базып чыгарарынын комсомолдордон ло jииттерден турган коллективи комсомолдордын отчетно-выборный жуунында окинчы бешжылдыктын экинчи jылынын планы бүүдүп калганы керегинде рапорт бергендер.

ГАСМУ-нын шоферларынын Юрий Валентейге башкарткан, комсомолдордон ло jииттерден турган коллективи тур-

туза өйдө жыш тайганын уур-күч айалгаларында иштегилеп жат. Олор Улу Октябрьдын 60-чы жылдыгына уткуй бойларына бийик молжулар алынып, жылдык планын Ленинский комсомолдын чыккан күнине жетире бүдүрүп саларга молжонгондор.

Кош-Агаш аймактын комсомолдору ла жийиттери Курайдун ла Чуйдын каан чөлдөрүн суактаар иштерди башкарына молжу алгандар. Бу ок аймакта мал ижинде 300-кешыдар уулдар ла кыстар иштегилеп жат, олардын көп сабазы бого комсомольский путевкаларла келгендер. СССР-дин 50 жылынын адыла адалгаң колхозтын комсомольско-молодежый коллективи бешжылдыкты төрт жылга бүдүрүп саларга областьтын ичине баштаңкай эттилер.

Комсомолдын 59-чы жылы түгенип браат. Бу жыл санаабыста кандый мактулу керектериле артып калар?

Бу жыл улуска жашөскүрим ижинде көрүмжилү жедимдерге жединип мактатканыла, жүрүминде военно-патриотический жаан тазыктыру алганыла, совет албатынын революционный, жуучыл ла иштин магынын агару жерлериле жоруктап, билгирин, көрүм-шүүлтезин элбеткениле эске алындырар, анайда ок Улу Октябрьдын 60-чы жылдыгына уткуй КПСС-тин Төс Комитединин рапортына кол салары учун өдүп турган жашөскүримнин ле комсомолдордын мөрөйине эрчимдү туружарынын жылы болуп артып калар.

Тургуза өйдө орооннын комсомольский организацияларында отчеттор ло выборлор өдүп жат.

Областьтын жийиттери ле кыстары өткөн жылда бүдүрген ижинин итогторын көрүп, жакшынак керектеринин тоозын алат, келер жылда бүдүретен ижи-тожынын пландарын тургускылайт.

Комсомолдын ла жашөскүримнин келер өйдө бүдүретен улу-жаан пландары олардын адаларынын улу-жаан керектерине, героический жаң-ээжилерине (традицияларына) чындык болгонын керелейт.

Ленинский комсомол бойынын жаңы жылына кирип жат. Бу каруулу ла сүүнчилү жыл, Улу Октябрьдын 60-чы жылдыгынын жылы болор.

В. Плеханова,
ВЛКСМ-нин обкомынын качызы

БОЙЫ ҮРЕНЕРИ — ПОЛИТИЧЕСКИЙ ҮРЕДҮНИНГ ТӨС ЭП-СҮМЕЗИ

«КПСС-тин XXV съездининг жөптөри аайынча партийный организациялардын задачалары керегинде» КПСС-тин Төс Комитедининг жөбинде коммунисттер алдынан бойлоры үрөнөтенин революционный теорияны үренип билип алатан төс эп-сүме деп айткан.

Бойы үрөнер эп-сүмеле коммунисттер алдынан үренип жадылар. Анайда үренип билип алганы кижининг күүн-сагыжына терең кирип турарын педагогический наука жартагалы удаган.

Бойы үрөнгөнгө төс некелте — марксизмдинг классиктерининг иштерин, партиянынг историзын, общественно-политический литератураны кычырып тереңжиде билип, ондоп, бойына түп шүүлтөлөр эдери. Ол сагышла, көгүсле турумкай иштейтенин керексип турган жаан иш болуп жат деп, В. И. Ленин айдып туратан (В. И. Ленин, толо сочинение-лери, 5 том, 358 стр.).

Бойы быжулап үрөнерге турган кижини уккан лекцияны кыскарта бичип билер, кычырган бичикте айдылганбын конспектеер, докладтын, рефераттын планын, тезистерин тургузар, справочный литературала, плакаттарла, диаграммаларла иштеер, практический иштер эдер учурлу.

Үренип турган улустынг үредүзининг, билерининг кеми аайынча алдынан бойы үрөнөтөн аргалар башка-башка болуп жат.

Темдек эдип алза, баштамы политический школдо үренип турган кижини кычырганынынг төс шүүлтөзүн ондоп билер; үренип турган теманы учурыла башка-башка сурактарга бөлип турар; кычырала ондогонуын айдып берер; учебник аайынча конспект тургузар; ол сурактар аайынча газеттерден ле журналдардан материалдар, тоолор табар; үренип турган теоретический суракты бойынынг ижиле, айландыра жүрүмде болуп турган керектерле колбоштырып билер, словарьды тузаланар учурлу.

Марксизм-ленинизмдинг төзөлгөлөрининг школында үренип турган кижини берилген литература аайынча элбек план

тургузар; марксизм-ленинизмнин классиктеринин произведениелери аайынча јайым конспект тургузар; теманын сурактары аайынча газеттерден ле журналдардан керектү материалдар јуур, кандый бир сурак аайынча учебникти, марксизм-ленинизмнин классиктеринин произведениелерин, партиянын съездтеринин, Төс Комитеттин Пленумдарынын јөптөрүн, партиянын ла башкарунын өскө дө документтерин тузаланып, куучын айдарга белетенер эмезе кыска доклад бичиир учурлу.

Андый школдордын үренечилери үренип турган сурактарды бүгүнгү күннин керектериле, предприятиенин, организациянын ла учреждениенин, колхозтын ла совхозтын коллективинин чокум задачаларыла колбоштырып турар; үренген теоретический шүүлтелерди газеттер ле журналдарда јарлаган материалдарла, эмдиги өйдө јүрүмде болуп турган керектерле јартап билер учурлу; бастыра справочниктерди тузаланып билер; библиографический материалдарды тузаланып турар учурлу.

Теоретический семинарларда үренип турган улуска алдынан бойы үренери јанынан некелте база бийик. Олор марксизм-ленинизмнин төзөлгөлөринин школдорында үренген улус эдер ишти ончозын јакшы эдип билер учурлу. Ого үзери бийик звенодогы улус үренип турган сурак аайынча кандый литература керектүзин бойы талдап табып турар, берилген литература, бойы таап алган произведениелер ле партиянын документтери аайынча тезистер тургузар, доклад, реферат, лекция бичип белетеп аларын билер учурлу.

Политический үредүнин системазында үренип турган улус айлында алдынан бойлоры үренерин чике төзөөри пропагандисттен јаан камаанду. Марксизм-ленинизмнин классиктеринин произведениелерин, партиянын ла башкарунын документтерин алдынан бойы канайда үренип билип алатанын, кандый суракка ајару эдетенин пропагандист айдып берип јат. Пропагандист политический литературала иштеерине, үренип турган материалды эмдиги өйлө колбоштырарына, бойына практический түп шүүлтелер эдерине, практический, јакылталарды бүдүрерине болужып турар учурлу.

Ол јанынан Чибиттеги сегисјылдык үредүлү школдын директоры болуп иштеп турган, марксизм-ленинизмнин төзөлгөлөринин школынын пропагандизи Екатерина Сергеевна Маркованын ижинин ченемели ајарулу. Нөк. Маркова Ждановтын адыла адалган колхозтогы парторганизация-

нын пропагандизи. Марксизм-ленинизмнин тӱзӱлгӱлӱринин школында иштеп турган улустын кӱп нургунында орто ӱредӱ жок то болзо, Екатерина Сергеевна омор политический литературала айылда бойлоры танынан ӱренерин билгир тӱзӱйт, оморго практический иш эдер якылталар береле, ол якылталарды бӱдӱрерине болужып турат.

Екатерина Сергеевна жагы тема аайынча лекцияны баштаар алдында онын планын берип жат. Онон лекцияны кычырып тура, угуп отурган улустын аярузын лекциянын тӱс сурактарына, тӱс шӱӱлтелерине ууландырала, жаан учурлу сурактарды бичип алзын деп чокумдап турат. Лекциянын учында улуска алдынан бойы иштейтен якылта берет. Ол якылталарды канайда бӱдӱргени якшы болорун айдала, келер ӱредӱге нени белетейтенин, нени билип аларын, кандый сурактар шӱӱжип жартайтанын айдып турат.

Пропагандист ӱредӱни анайда ӱткӱрип турганы улусты ӱредӱге жылбиркедет, омор ӱренип турган сурактардын теориясын ондоп билип алала, оны КПСС-тин XXV съездинин жӱптӱриле, коллектив ле баштамы парторганизация бӱдӱрип турган керектерле колбоштырарына кӱӱнзедип жат.

Партийный ӱредӱнин бийик звенозында — теоретический семинарларда ӱренип турган улус айлында, алдынан бойлоры политический литературала иштеери сӱреен жаан учурлу.

Семинарда турушкан улус алдынан бойы иштеерин Маймада орто школдогы парторганизацияда теоретический семинардын башкараачызы нӱк. Миронюк Владлена Николаевна чике тӱзӱп, якшы башкарып турганын темдектеер керек.

Нӱк. Миронюк семинарда турушкан ончо улусла иштеерин, анайда ок кажы ла кижиге болужарын якшы билер. Анайда семинарда ӱдӱп турган бастыра материалды кажы ла кижиге теренжиде билип алып, бойынын практический ижинде тузаланарын жеткилдеп жат.

Кажы ла кижиге бойынын политический билгирин алдынан бойы ӱренип бийиктедери партийный, комсомольский ле экономический ӱредӱнин системазында ӱредӱ ӱткӱретен тӱс лӱ жаан учурлу эп-сӱме болор учурлу. Андый некелтени партийный организациялардын алдына КПСС-тин XXV съездинин жӱптӱринде, «КПСС-тин XXV съездинин жӱптӱри аайынча партийный ӱредӱни тӱзӱӱри керегинде» деп КПСС-тин Тӱс Комитединин жӱбинде айдылган задачалар тургусты.

М. Родькин

УЛАЙ-ТЕЛЕЙ БОЛГОН КЕРЕКТЕР

(Горно-Алтайский автономный областтын партийный
организациязынын историязы аайынча)

1941 ЖЫЛ

28 январь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы «Кажы ла уйдан эки мунг литр сүт саары учун социалистический мөрөй керегинде» жөп жараткан.

5—7 февраль. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын пленумы өткөн. Пленумда мындый сурактар шүүжилген: «1940 журтхозяйстванный жылдын итогтары ла 1941 жылга задача-лар», «Журт жерде массово-политический агитациянын айалгазы керегинде» ле «1940 жылда партияга алганынын итогтары ла јит коммунисттерле өткүретен иш керегинде».

15 март. ВКП(б)-нин Алтайский крайкомынын бюрозы «Ойрот областтын национальный издательствозын краевой издательство эдип өскөртө тözöөри керегинде» жөп жараткан.

22 июнь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы ла ишкүчиле јаткандардын депутаттарынын областной Совединин исполкомы «СССР-дин Верховный Совединин Президиумынын Указы аайынча мобилизация өткүрери керегинде» жөп жараткандар. Мобилизацияны өткүреринде ле калык-јон ортозында јартамал иш тözöөринде партиянын райкомдорына болуш јетирерге, аймактар сайын областтын партино-советский активинен бир бөлүк ишчилер аткарылган.

22—23 июнь. Ада-Төрөл учун Улу јуу башталганыла колбой областтын ончо јерлеринде ишкүчиле јаткандардын көп улусту митингтери ле јуундары өткөн.

25 июнь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы «Уй улустан трактористтер ле комбайнерлер белетеери керегинде» жөп жараткан.

26 июнь. Ондой аймактын саду-заготовкалар өткүрер системазынан кыс ишчилер трактористтердин курстарына барарга јөптөжөлө, јит уй улусты бистен тем алыгар деп кычырган-дар.

Июль. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы партиянын обкомынын промышленно-транспортный бөлүгин тözöөри керегинде жөп жараткан.

17 август. Областыта комсомолдордын ла јашөскүримнин воскресниги өткүрилген. Иштеп алган бастыра акча ороонды корулаар фондко табыштырылган.

18 август. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы «Ороонды корулаар фондты тӧзӧӧринде ишкӧчиле јаткандар туружарынын организационный кеберлери керегинде» јӧп јараткан.

22 август. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы јуу-чактын айалгазыла колбой агитационно-пропагандистский ишти тыгыдатан аргаларды јӧптӧгӧн.

3 сентябрь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы «Албаты-калыктын ортозынан Кызыл Черӱнин јуучылдарына јылу кийим-ӧдӱк ле ич кийим јууры керегинде» јӧп јараткан.

Август — октябрь. Ойрот-Тура городко эки вуз — Карл Либкнехтин адыла адалган Московский педагогический институт ла Мичуриннин адыла адалган плодово-овощной институт, анайда ок дезе ВВС-тин 2-чи Ленинградский спецшколы келген.

20 сентябрь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы «Областын албаты-калыгын бастыра-текши кыйалта јогынан военный керекке ӱредери керегинде» јӧп јараткан.

10 октябрь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы Кызыл Черӱнин оорыган ла шыркалаткан јуучылдарын ла командирлерин кичеерине болужар областной комитеттин члендерин јӧптӧгӧн.

Ноябрь. Ойрот областын ишкӧчиле јаткандары Бийск городтогы тӧрт госпитальды шефствога алган.

29 декабрь. Майма јурттын айыл ээлери ӱй улус Алтайский крайдын ишмекчилеринин ӱйлерин МТС-тердин ишмекчилерине тракторлор ремонтко болужалы деп кычырган.

Декабрь. Область ичинде Тӧрӧлди корулаар фондко 5211866 салковой акча табыштырылган.

1942 ЈЫЛ

5 январь. Бу ӧйгӧ «Алтайский комсомолец» деп танковый колонна тӧзӧӧрине 821329 салковой акча јуулган.

24 февраль. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюрозы «Фронтко эн артык болуш јетирери учун поход баштаары керегинде» јӧп јараткан.

Май. Аш ӱрендеерин јенӱлӱ ӧткӱргени учун Ойрот автономный областька ВКП(б)-нин крайкомынын ла крайисполкомнын улалып јӱрер Кызыл маанызы туттурулган.

Июль. Добровольческий бригаданы тӧзӧӧри башталган. Областьтын ла аймактардын комиссияларына баштапкы ла кӱндерде 1168 угузу бичик (заявление) келген, ол тоодо ӱй улустаг 231 угузу бичик болгон. Бригадага Туулу Алтайдан 240 кижиге бичилген.

Август. Карл Либкнехтин адыла адалган пединститутта областьтын жербойындагы албаты-калыгынын ортозынан ӱредӱчилер белетеерине алтай тилдин ле литературанын отделебези тӧзӧлгӧн.

Мичуриннин адыла адалган институтта областьтын ла крайдагы жуук райондордын колхозторынын председателдеринин жаантайын иштеер курстары тӧзӧлгӧн.

20—23 ноябрь. Организационно-партийный ишти жарандырар сурактар аайынча ВКП(б)-нин райкомдорунун экинчи качыларынын ла политотделдердин начальниктеринин областной жууны ӧткӧн.

Декабрь. СССР-дин Албаты Комиссарларынын Советинин жӧби аайынча «Ойротзолоторедмет» деп трест тӧзӧлгӧн.

1943 ЖЫЛ

Февраль. Майма аймакта Чкаловтын адыла адалган колхозтын комсомолдоры, жашӧскӱрими ле колхозчылары областьтын комсомолдорун, жашӧскӱримин ле колхозчыларын кажы ла колхоз самолет эдерине акча-жӧӧжӧ жуузын деп кычыргандар.

25 февраль. «Алтайский колхозник» деп танковый колонна тӧзӧӧрине 5287000 салковой, «Алтайский комсомолец» деп танковый колоннага 2863803, «Алтайский истребитель» деп авиасоединениеге 1693000 салковой акча жуулган.

13 апрель. ВКП(б)-нин Ойротский обкомунун бюросы «Тӧрӧлдин коручыларына су-кадыктын фондын тӧзӧӧри керегинде» жӧп жараткан.

28 апрель. ВКП(б)-нин Ойротский обкомунун бюросы «Областьтын колхозторында ла совхозторында ефремовский движениени ӧскӱрери керегинде» жӧп жараткан.

10 ноябрь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомунун бюросы «Ӧскӱс балдар шинжӱ-кичеemel жок артарыла тартыжар иштер керегинде» жӧп жараткан.

19 ноябрь. ВКП(б)-нин Алтайский крайкомунун бюросы «ВКП(б)-нин Ойротский обкомунун ижи керегинде» жӧп жараткан.

10—12 декабрь. 1-кы Ойрот-Туринский городской партийный конференция өткөн.

16 декабрь. Мичуриннинг адыла адалган институттын үредү өткүрер хозяйствозына тайанып, мал өскүрери јанынан ченемел өткүрер Ойротский зональный станцияны орныктыргандар.

29 декабрь. ВКП(б)-нинг обкомынын бюросынын тургускан јөбиле јуртхозтехникум зооветтехникум эдилеп өскөртө төзөлгөн.

1944 ЖЫЛ

10—12 январь. XIV Ойротский областной партийный конференция өткөн. Ол коммунисттердин бирлигин ле эрчимин, бойына ла партийный башкараачыларга бийик некелтелү болгонын көргүскен.

24 январь. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын бюросы Акташта ртуть табар рудникти 1944 жылда бүдүре тударына ууландырылган иштерди јөптөйлө, «Агитатордын блокнодын» кепке базып чыгарары керегинде» јөп јараткан.

9 август. ВКП(б)-нинг Төс Комитеди «Ойрот автономный областьтын колхозторында мал ижинин айалгазы керегинде» јөп јараткан.

25 сентябрь. ССР Союзынын Албаты Комиссарларынын Соведи «Ойрот автономный областьтын колхозторында мал ижин көдүрер иштер керегинде» јөп јараткан.

25 октябрь. Областьтын колхозторы аш белетеер государственный планын өйинен озо бүдүрген.

Алтайский крайдын райондоры ортозында малчылардын соцмөрөйинин итогторы аайынча Кош-Агаш аймак јенүчи деп адалган. Ого улалып јүрер Кызыл мааны ла 50000 салковойго промышленный товарларла сый берер эткен.

Кош-Агаш аймакта крайдын колхозторы ортозындагы мөрөйдө баштапкы јер алган «Мухор-Тархаты» колхозко ВКП(б)-нинг Алтайский крайкомынын ла крайисполкомнын јөбиле улалып јүрер Кызыл мааны ла 50000 салковойго промышленный товарларла сый берилген.

1945 ЖЫЛ

27 февраль. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын бюросы «Областьта детдомдордын ижинин айалгазы керегинде»,

«ВВС-тин 2-чи Ленинградский спецшколында үредү-тазык-тырулу иштин айалгазы керегинде» жөптөр жараткан.

20 март. Бу 5йгө областтан фронтко 1400-тен көп коммунист ле 7320 комсомол жүре берген.

20—22 март. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын пленумы өткөн. Пленум мындый сурактарды шүүшкен: «Областын партийный организациязынын өзүми ле јит коммунисттерди тазыктырары керегинде», «Областын колхозторын организационно-хозяйственный јанынан тыгыдар иштер керегинде», «Областыта сарјусыр эдер промышленностьты көдүрер иштер керегинде».

22 март. Јуунун јылдарында область госзакуп аайынча ла ороонды корулаар фондко 29880 пуд эт, 1740 пуд тук, 23670 пуд аш, 37495 тын мал ла көп тоолу оног до өскө немелер табыштырган, бастыразы 2500000 салковойго јуук болгон. Кызыл Черүге 21594 ат табыштырылган.

18 май. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюросы «Јаскы кыра ижи божогон согында областын колхозторында ла совхозторында «Јенү» деген онкүндүк өткүрери керегинде» жөп жараткан.

17 июль. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюросы Советский Черүден демобилизация аайынча јангылап турган черүчилерди уткырын өткүрери керегинде» жөп жараткан.

24 август. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюросы И. В. Сталиннин «Советский Союзтын Ада-Төрөл учун Улу јуузы керегинде» бичигин алтай тилле кепке базып чыгарары керегинде» жөп жараткан.

8 сентябрь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюросы «1946—1950 јылдарга албатылык хозяйствоны орныктырар ла өскүрер бешјылдык план тургузары керегинде» жөп жараткан.

20 октябрь. Ойрот-Тура — Бийск маршрутла автобустар јаантайын жүрери башталган.

20—21 декабрь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын пленумы өткөн. Пленум мындый сурактарды көргөн: «СССР-дин Верховный Соведине выборлорло колбой организационный ла агитационно-пропагандистский иштин айалгазы керегинде», «Јербойындагы ла кооперативный промышленность элбек тuzаланар товарларды эдип чыгарарын көптөдөри керегинде», «Областын колхозторында ла совхозторында кыраларда кар токтодоры керегинде».

БАЖАЛЫКТАР

Юбилейный вахтага — мергендү иш	1
Журт жердеги социальный өзүм	6
Бытовой жеткилдеш 10-чы бешжылдыкта	12
Тузаланатан фондтор — социализмде	15
Интернационализм жүрүмде	17
Советский үредүчининг жаңы задачалары	23
Партиянын чындык болушчызы	26
Бойы үренери — политический үредүнинг төс эп-сүмези	29
Улай-телей болгон керектер	32

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 6/ X 1977 г. Усл. п. л. 2,09. Уч.-изд. л. 2. Заказ 4307.
Тираж 1000 экз. Цена 4 коп. Формат 60×84/16. АН 04186.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, г. Горно-
Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр.
Коммунистический, 27.

4 акча